

memo

aan Het College van BenW
onderwerp Stand van zaken complexe scheidingen

van Manon Brugman
afdeling Maatschappelijk beleid
telefoon 06 43385032
datum 25 maart 2021

In deze memo wordt u geïnformeerd over ontwikkelingen op het gebied van complexe scheidingen. Zowel binnen het regionale Programma Jeugdigen Beter Beschermen als het Programma Geweld Hoort Nergens Thuis is het onderwerp Complexe Scheidingen een van de speerpunten. Het aantal complexe scheidingen is de laatste jaren steeds meer toegenomen. Doordat ouders er samen niet uitkomen leiden deze situaties daarmee ook vaker tot een jeugdbeschermingsmaatregel. Door de Gecertificeerde Instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming worden in dit kader percentages van 70-80 % genoemd, waarbij complexe scheidingen mede een rol spelen¹. Ook op onze eigen afdeling Opgroeien en Start Arbeidsmarkt zien we de complexiteit rondom scheidingen toenemen. Voor de ontwikkeling van kinderen kan dit schadelijk zijn. Reden waarom er zowel lokaal, als regionaal en landelijk geprobeerd wordt om escalaties te voorkomen, onder andere door ouders bewust te maken van het effect dat een ingewikkelde scheiding op hun kinderen kan hebben, door hen te ondersteunen aan de voorkant, en door aan de achterkant te proberen om te de-escaleren. Het landelijke programma Scheiden zonder Schade probeert hier ook met verschillende initiatieven een impuls aan te geven.

In deze memo wordt beschreven wat het lokale en regionale aanbod bij scheidingsproblematiek is, welke ontwikkelingen onderzoeken, projecten en acties er vanuit het regiolab en het landelijk programma Scheiden zonder Schade zijn. De memo wordt als bijlage bij de volgende Nieuwsbrief Sociaal Domein gevoegd.

Lokale ontwikkelingen

Uitvraag scheidingsaanbod en verkenning wat nog ontbreekt:

Met beleidsmedewerkers en coördinatoren van de regionale lokale teams is een overzicht gemaakt van het aanbod op gebied van scheidingen en is besproken of/wat er evt. nog ontbreekt.

Conclusie:

Er is het volgende aanbod:

- Preventief/bij beginnende relatieproblemen: voorkomen van scheidingen, ondersteunen bij relatieproblematiek, ondersteuning van de kinderen
- Aanbod bij complexere problematiek: ondersteunen van ouders wanneer de communicatie/situatie geëscaleerd, ondersteuning van kinderen van wie de ouders gaan scheiden/gescheiden zijn.

Door het overzicht hebben de lokale teams meer zicht op wat er in andere gemeenten aan aanbod is en zijn coördinatoren daarover (desgewenst) met elkaar het gesprek over aan gegaan.

Wat opvalt is dat alle lokale teams melden dat, wanneer mensen bij hen om hulp vragen bij hun scheiding het in veel gevallen gaat om complexe problematiek, waarbij vaak op meerdere terreinen problemen spelen, en ruzies geëscaleerd zijn. (zie ook bij regionale ontwikkelingen)

¹ Bronnen: Jeugdbescherming west, Raad vd Kinderbescherming, Onderzoek Significant: Kosten analyse van complexe scheidingen: <https://vng.nl/sites/default/files/2020-12/eindrapportage-kostenanalysebijcomplexescheidingen.pdf>

Aanbod in Gouda

Hierbij een overzicht van het lokale aanbod in Gouda van CJG en Sociaal team

Aanbod CJG:

Webinar: Hoe help je een kind de scheiding door: Voor ouders die gaan scheiden of gescheiden zijn en kinderen hebben tussen 2 en 16 jaar

Webinar: Hoe vertellen we het de kinderen? Voor ouders en professionals. Er worden handvatten aangereikt over hoe het gesprek met kinderen aan te gaan over de scheiding. Omdat ouders vaak vragen stellen aan professionals (huisarts, kinderopvang, leerkracht) is de webinar ook voor hen zodat zij ouders van advies kunnen voorzien

KIES Spel en praatgroep (Kinderen In Een Scheiding): Kinderen leren een scheiding beter begrijpen en ze leren gemakkelijker omgaan met conflicten. Zo ontstaat een gedragsverandering: kinderen krijgen een positiever zelfbeeld en meer zelfvertrouwen.. Voor kinderen van 4-12 en voor pubers van 12-16 jaar.

'Er was eens een gezin': (CJG Kindertheater): Kinderen krijgen informatie over wat het voor hen kan betekenen als ouders scheiden. Ouders worden zich bewust van de gevolgen van een scheiding voor de kinderen.

Online Workshop: Voor alle gescheiden ouders: Voor gescheiden ouders waarbij aandacht is voor hoe zij hun kinderen zo goed mogelijk door de scheiding heen kunt helpen.

Aanbod sociaal team:

Cursus Hou Me Vast: een cursus om de (partner)relatie te verbeteren. Hierdoor verminderen de ruzies, krijgen stellen meer begrip voor elkaar en ontstaat er meer verbinding

Relatiespreekuur: Een methode waarbij via EFT (emotionele focused therapy) relatieproblemen aangepakt kunnen worden. De methode richt zich op praten over emoties. Zo verminderen spanningen en ruzies, en ontstaat meer begrip voor elkaar. Als stellen besluiten toch uit elkaar te gaan gaat dit met minder strijd.

Workshop Opvoeden in Twee huizen: Gericht op hoe je als ouders het co-ouderschap na scheiding vorm kunt geven.

Daarnaast worden ouders binnen het reguliere aanbod uiteraard ook ondersteund bij een scheiding.

Pilot Gezinsvertegenwoordiger:

In Gouda worden sinds begin dit jaar twee jeugdbeschermers van JB-West ingezet om de regisseurs van de afdeling OSA te ondersteunen bij complexe scheidingsproblematiek. Dit is een van de pilots die vanuit het regiolab Scheiden zonder Schade (zie verderop) in het arrondissement Haaglanden van start zijn gegaan. Een gezinsvertegenwoordiger kan ouders langere tijd ondersteunen, indien nodig ook tot aan de rechtbank. De gezinsvertegenwoordiger helpt ouders het overzicht te bewaren en adviseert in alle zaken die er geregeld moeten worden (juridisch, fiscaal, psychisch).

Regionale ontwikkelingen

Start Begeleide Omgangsregeling (Humanitas):

In de regio is in 2020 de omgangsbegeleiding van Humanitas gestart. Ouders in scheiding worden door getrainde vrijwilligers ondersteund in het op gang brengen van een goede omgangsregeling. Er zijn inmiddels een aantal succesvolle koppelingen gemaakt. De ondersteuning duurt gemiddeld drie tot zes maanden. De vrijwilliger treedt daarbij steeds wat verder terug, totdat ouders, een goede omgangsregeling hebben kunnen treffen. Dit is een laagdrempelige en succesvolle manier gebleken om een goede omgangsregeling op gang te brengen.

Het betreft een regionale pilot (gefinancierd met middelen uit het transformatiefonds Jeugd). Eind van dit jaar wordt de pilot geëvalueerd en zal bekeken worden of inzet van BOR structureel gewenst is.

Kennis Kring Complexe Scheidingen:

Door een aantal organisaties (JB-west, Veilig Thuis, Enver, Sociaal teams) wordt bekeken of er een kenniskring rondom complexe scheidingen opgericht zou kunnen worden.

Doel: delen van inzichten over verschillende methodieken, en visie op scheidingen, leren van elkaar. Er wordt ook gekeken of er een koppeling gemaakt kan worden met een evt. leernetwerk van de AW Samen.

Behoeften peiling deskundigheidsbevordering:

Door het regio lab Scheiden zonder Schade (zie hieronder) is een uitvraag gedaan naar waar bij

lokale teams behoefte aan is in het omgaan met (complexe) scheidingen.

Met de coördinatoren van de sociaal teams/loket is, n.a.v. de uitvraag vanuit het regio lab, een aantal keren overleg geweest over het aanbod op gebied van scheidingen. Wat opviel was, dat alle coördinatoren aangaven dat, wanneer mensen met scheidingsproblematiek bij hen komen, het eigenlijk altijd al complex is. Deze gezinnen vragen veel tijd van de teams. Er is geen specifieke scheidingsroute, of scheidingspecialist (zoals door het landelijk programma wordt bepleit) maar alle teams hebben wel aandachtfunctionarissen/professionals die zich hier meer mee bezig houden. Vaak ook degenen die gespecialiseerd zijn in complexe problematiek. Er is wel behoefte aan training/deskundigheidsbevordering over hoe ouders in deze complexe situaties het beste te begeleiden, en hoe als professionals uit de strijd te blijven.

Onder meer door het organiseren van kennissessies vanuit het Platform Scheiden zonder Schade, maar ook door de Kenniskring Complexe Scheidingen wordt hierin voorzien.

Regiolab Scheiden zonder Schade Haaglanden

Het Platform Scheiden zonder Schade heeft in Oost-Brabant en in de regio Den Haag regiolabs opgericht. Doel van het regiolab is: een nieuwe scheidingsaanpak ontwikkelen en een brug tussen zorg en recht te slaan door intensievere samenwerking. Dat gebeurt in co-creatie met gemeenten, RvdK, advocaten, familierechters, sociale teams en gecertificeerde instellingen.

De opbrengsten in de twee regiolabs zullen gedeeld worden met andere regio's van Nederland. Onze regio neemt deel aan het regiolab Den Haag.

Resultaten regiolab DH

Uitvraag regiolab:

Er is door het regio-lab een uitvraag gedaan, in de drie regio's van het arrondissement, naar welke behoeften er zijn op het gebied van deskundigheidsbevordering (resultaten: zie regionale ontwikkelingen).

Start Pilot Gezinsvertegenwoordiger:

Er zijn drie pilots gestart met een gezinsvertegenwoordiger (gemeente Westland, bij het Kenniscentrum Kind en Scheiding, en Gouda (vanuit JB-west- ondersteuning bij afdeling OSA). *Doel:* iemand die ouders/kinderen gedurende langere tijd kan begeleiden in het scheidingsproces als vast contactpersoon (zie ook lokale ontwikkelingen).

Deskundigheidsbevordering:

Op 9/2 en 1/3 zijn er door het NJI, Kenniscentrum Kind en scheiding en het regio lab webinars georganiseerd over de herziene richtlijn scheiden van het NJI waarbij professionals uit alle soorten beroepsgroepen met elkaar in gesprek konden over (complexe) scheidingen. De belangstelling hiervoor was groot. Aan de professionals is gevraagd rondom welke thema's evt. vervolg bijeenkomsten georganiseerd moeten worden.

Met de AW Samen wordt gekeken of er een leernetwerk complexe scheidingen gevormd kan worden gezien de behoefte bij professionals aan uitwisseling en deskundigheidsbevordering.

Uniform Hulpaanbod Rechtbank:

Sinds een aantal jaren is er op verzoek van de rechtbank een route afgesproken waarbij de rechtbank mensen laagdrempelig door kunnen verwijzen via Enver naar hulp.

De rechtbank beoogd hiermee onnodige juridische procedures te voorkomen.

Pilot gezamenlijke toegang (start april 2021):

Deze procedure moedigt beide ouders aan om samen te werken. Ouders kunnen zich in deze procedure alleen tot de rechter wenden op basis van een gezamenlijk stuk, waarin de ouders samen aangeven waarover zij het eens zijn. De procedure verloopt vervolgens sneller dan regulier.

Digitaal Plein:

Landelijke website waar ouders alle informatie kunnen vinden die ze nodig hebben wanneer ze gaan scheiden. Bekeken wordt of de website gekoppeld kan worden aan regionaal en lokaal aanbod. Ook wordt onderzocht of een zgn. 'digitaal begeleider' ouders kan ondersteunen in het voorkomen van problemen bij scheiding.

Doel: Heldere en betrouwbare informatie voor ouders in de verschillende fasen van een scheiding.

Landelijke Programma Scheiden zonder Schade

2021 is het laatste jaar van het programma Scheiden zonder schade. Eind 2021/ begin 2022 zal het programma afgesloten worden met een landelijk symposium.

Kernpunten van het programma:

- Conflicten en juridische strijd voorkomen
- Bevorderen dat de (ex)-partners en hun familie- en kennissenkring problemen kunnen oplossen
- Vroegtijdige hulp en begeleiding aan gezinnen mogelijk maken

Hieronder de belangrijkste opbrengsten van het programma.

Handreikingen en richtlijnen:

Handreiking voor gemeenten: om ouders/jeugdigen die te maken hebben met scheiding te helpen:

(<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/documenten/brochures/2020/10/31/handreiking-hoe-kunnen-gemeenten-scheidende-ouders-en-hun-kinderen-helpen>)

Een herziene richtlijn bij scheidingen van het NJI: met meer oog voor het recht op omgang van beide ouders en steun voor het kind

(<https://richtlijnenjeugdhulp.nl/scheiding/>)

Een boekje van en voor ouders met 'do's and don'ts' bij een scheiding:

Een leerlijn relatievaardigheden voor het primair en voortgezet onderwijs (nog te implementeren)

Onderzoeken

in 2020 zijn verschillende onderzoeken gepresenteerd. De meest relevante:

Maatschappelijke kosten van complexe scheidingen (Significant).

Conclusie:

Het blijkt lastig om dit inzichtelijk te maken, omdat er veel maatschappelijke kostendragers zijn, er vaak rondom scheidingen meerdere problemen spelen, het lastig blijkt de langjarige effecten in beeld te brengen etc. Significant heeft een o.b.v. een aantal fictieve voorbeelden een indicatieve opgave gedaan van de kosten in de verschillende fasen van een scheidingsproces:

De kosten voor niet-complexe scheidingen bedragen al snel zo'n € 4.000,- waarvan het grootste deel van de kosten voor rekening van de ex-partners zijn. Op het moment dat sprake is van een juridische escalatie (inclusief negatieve gevolgen voor de kinderen) kunnen de kosten al snel oplopen tot zo'n € 18.000,-. Een relatief groot deel van deze kosten worden gedragen door het Rijk. In zeer complexe situaties waarbij de veiligheid van kinderen in het geding is, kunnen de kosten helemaal snel oplopen. De totale kosten kunnen dan al snel oplopen tot € 46.000,-, waarvan het grootste deel wordt gedragen door de overheid (€ 9.000,- door het Rijk en € 32.000,- door de gemeente). In extreme gevallen, waar ook uithuisplaatsing aan de orde is, kunnen de kosten oplopen tot in de tonnen (vooral gedragen door gemeenten). Conclusie van Significant is dan ook dat eventuele succesvolle preventie (van scheidingen of van escalatie van scheidingen) vooral baten oplevert in het gemeentelijke domein en (in mindere mate) voor het Rijk.

(<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/documenten/rapporten/2020/11/04/kostenanalyse-van-complexe-scheidingen>)

Een verkennend onderzoek naar Triage bij scheiding (KPMG):

KPMG heeft onderzoek gedaan naar verschillende triage instrumenten en gemeenten en betrokken organisaties/professionals hierop bevestigd.

Conclusie: Triage van relatie- of (complexe) scheidingsproblematiek probeert risicofactoren zo spoedig mogelijk in beeld te krijgen om escalatie te voorkomen. Het is essentieel om goede triage zo vroeg mogelijk in het proces uit te voeren. Dit stimuleert de juiste zorg op de juiste plek en voorkomt onnodige zorg en bijbehorende kosten. 26 instrumenten zijn geïdentificeerd voor toepassing tijdens de verschillende fasen van de cliëntreis. Instrumenten worden echter momenteel door de verschillende instanties op verschillende wijzen en frequenties toegepast. Als gevolg is het van belang om adoptie van één of meer instrumenten (van brede aard) in de keten te stimuleren. Toetsing van de effectiviteit is daarbij helpend.

(<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/documenten/rapporten/2020/11/04/onderzoek-triage-complexe-scheidingsproblematiek>)

Onderzoek naar (bekostiging van) omgangsvoorzieningen/omgangshuizen:

(<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/documenten/rapporten/2020/11/04/verkennend-onderzoek-naar-omgangsvoorzieningen-en-omgangshuizen>)

Onderzoek naar ervaringen en behoeften van ouders/kinderen in scheiding:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/documenten/rapporten/2020/09/01/scheiden-zonder-schade>

Onderzoek Ouderverstoting: Op 4 februari 2021 heeft het (door JenV ingestelde) Expertteam Ouderverstoting na 1,5 jaar onderzoek een eindrapport uitgebracht met adviezen hoe om te gaan met situaties van ouderverstoting. N.a.v. het rapport heeft het Ministerie aangegeven aan e slag te gaan met:

Specialist Contactverlies: In de regiolabs zal geëxperimenteerd gaan worden met een nieuwe “specialist contactverlies” die ervoor moet zorgen dat contactverlies voorkomen wordt. Hierbij wordt aandacht besteed aan de samenwerking tussen zorg en recht. De ‘specialist contactverlies’ krijgt een belangrijke rol bij het afdwingen van omgang, en heeft naast psychologische expertise, ook kennis van de (civiele) middelen die kunnen worden ingezet. Deze specialist adviseert over de maatregelen, wijst ouders op sancties en begeleidt ouders met een advocaat naar de rechter. Juridische procedures dienen zoveel mogelijk voorkomen te worden.

Sancties waar aan gedacht wordt zijn: dwangsommen, of sancties als: wijziging hoofdverblijf van het kind, wijziging van de omgangsregeling. Bij acute fysieke onveiligheid wordt de politie ingeschakeld. vermoeden) Bij vermoeden van strafbare feiten – zoals onttrekking aan het ouderlijk gezag – zijn politie/OM aan zet en kunnen zij handhavend optreden

Onderzoeksbureau Van Montfoort zal het experiment met de inzet van de “specialist contactverlies” begeleiden

Kennisbijeenkomsten: Er zal d.m.v. verschillende bijeenkomsten en webinars met professionals, ervaringsdeskundigen en instanties uit het veld aandacht besteed worden aan het onderwerp ouderverstoting.

Residentiele gezinsbehandeling: Het advies om vaker gebruik te maken residentiele gezinsbehandeling zal in de regiolabs onderzocht worden. Het idee is dat deze behandeling mogelijk een kinderschermingsmaatregel kan voorkomen.

In het regio lab zullen de implicaties van deze adviezen voor gemeenten/jeugdzorg- regio’s nog verder besproken worden o.a. omdat die weer een taak erbij betekent voor gemeenten.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/documenten/rapporten/2020/06/30/tk-bijlage-2-expertteam-ouderverstoting-complexe-omgangsproblematiek>